

Boekpresentatie 'Zeventig jaar zoeken
naar het compromis'

Dinsdag 5 december 2017, Oude Zaal
Tweede Kamer

Mevrouw de Voorzitter, geachte aanwezigen.

Nimmer zoveel wijsheid onder één dak. Die woorden sprak, volgens de overlevering, één van de vele toeschouwers op 1 maart 1796 op de publieke tribune toen hier in deze zaal de Nationale Vergadering, ons eerste parlement, voor het eerst bijeenkwam. Je kunt denken dat dit enigszins ironisch zal zijn bedoeld, maar de 126 representanten waren ontegenzeggelijk door de bevolking gekozen om 'wijze' besluiten te nemen. En dat is nadien het oogmerk gebleven van iedere parlementaire vergadering, of dat nu het Vertegenwoordigend of Wetgevend Lichaam was of nadien Tweede of Eerste Kamer.

Op welke wijze en in hoeverre de afgevaardigden daar in ruim 200 jaar in zijn geslaagd is nu te boek gesteld in twee handzame delen (– op dat handzame kom ik straks terug). Deel 1 over de eerste honderdvijftig jaar 1796-1946, en nu deel 2 over de afgelopen zeventig jaar: 1946-2016.

Dat deze parlementaire geschiedschrijving er kwam, is in belangrijke mate te danken aan medeauteur Joop van den Berg, die immers niet alleen een groot aandeel had in het eerste deel, maar tevens de keuze maakte om tot een vervolg te komen. Voor dat tweede deel schreef hij bovendien de hoofdstukken over de constitutionele ontwikkeling en over 'Europa'.

Het was voor mij een grote eer dat hij mij in 2013 – na het overlijden van Jan Vis, medeauteur van het eerste deel – vroeg het schrijven van deel twee in belangrijke mate voor mijn rekening te nemen.

Een oordeel over het resultaat laat ik uiteraard aan anderen. Voor mijzelf, die al heel lang belangstelling heeft voor parlement en politiek (– met een verwijzing naar Eerste Kamervoorzitter Baron De Vos van Steenwijk zou ik bijna zeggen: ‘van kindsbeen af’....) [voor iemand dus met al heel lang belangstelling], was het schrijven niet alleen eervol, maar tevens genoeglijk. En zeker ook: uitdagend! Ga er immers maar aan staan. Veel is hier en aan ‘de overzijde’ besproken en nog meer is er in Kamerstukken vastgelegd. Wie daarvan beeld wil krijgen, raad ik aan om (als daarvoor weer een gelegenheid is, bijvoorbeeld op Open Monumentendag) eens een kijkje te nemen in de fraaie bibliotheek in dit Kamergebouw, om daar de wanden vol Handelingen en Bijlagen in ogenschouw te nemen. Er is een overvloed aan parlementaire stukken en dat is natuurlijk nog slechts een deel van wat er aan bronnen is.

Ik kom terug op het handzame karakter van met name dit nu verschijnende tweede deel, dat door sommigen al als ‘lijvig’ is omschreven. Wie zich rekenschap geeft van wat er in die zeventig jaren is behandeld, besproken en besloten, zal kunnen beamen dat wij er uitstekend in zijn geslaagd de informatie-overvloed met een alleszins behapbaar werk afdoende te hebben bestreden.

Gemakkelijke toegang tot Kamerstukken en dossiers dankzij statengeneraaldigitaal en de sites van beide Kamers, en dankzij de parlementaire monitor die door het PDC is ontwikkeld, was bij het schrijven overigens zeer behulpzaam.

Ook dit tweede deel van de parlementaire geschiedenis wil vooral inzicht geven in langjarige ontwikkelingen, die niet per definitie zijn te koppelen aan één kabinetsperiode. Continuïteit is een belangrijke factor in de Nederlandse politiek,

ook al lijkt dat soms anders. Er is daarom gekozen voor een indeling in vijf tijdvakken waarin steeds meerdere kabinetten optraden. Die opzet is dus anders dan die van de reeks parlementaire geschiedenis van onze gewaardeerde collega's in Nijmegen.

Het is goed hierbij op te merken dat het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis in Nijmegen, het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen in Groningen, de Leidse faculteit Governance and Global Affaires en het MI Maastricht met PDC Universiteit Leiden hartelijk en vruchtbaar samenwerken in het Montesquieu Instituut; een samenwerking die er mede op is gericht kennis en informatie binnen handbereik van zowel 'professionals' als belangstellende burgers te brengen. Het nieuwe boek draagt daaraan hopelijk bij.

Belangrijk oogmerk was ook om, naast voor de hand liggende politieke 'sternstunden' als verkiezingen, formatie en crises, aandacht te besteden aan de vele wetgevende en beleidsmatige resultaten – en soms mislukkingen – en aan ontwikkelingen in bijvoorbeeld parlementaire werkwijze en cultuur. Dat kan hopelijk enigszins zorgen voor een correctie op het bestaande, vertekende beeld dat het parlement vooral een arena is – een strijdtoneel –, terwijl het net zo goed – of zelfs meer nog – een marktplaats is waar compromissen worden gesmeed om daarmee tot resultaten te komen. Die wijze van politieke besluitvorming betekent overigens niet dat het compromis altijd zaligmakend is en zeker niet doel in zichzelf moet zijn. Politieke strijd is nuttig en wenselijk. Voor een compromis als resultaat van een proces van geven en nemen hoeft echter geen enkele politicus zich te schamen.

Hoewel dat politieke handwerk hier en daar in een kwaad daglicht wordt gesteld, kan bovendien niemand ontkennen dat het in zeventig jaar heeft bijgedragen aan

vele positieve ontwikkelingen op tal van terreinen. Resultaten die nu zo vertrouwd zijn, dat de weg ernaar toe wel eens vergeten lijkt.

Waar besluiten werden en worden genomen, zijn en worden onmiskenbaar fouten gemaakt. Dat gebeurde in deze zaal, zoals dat ongetwijfeld nog steeds in de huidige vergaderzaal gebeurt en zal gebeuren. Stelsels, noch personen zijn feilloos.

Niettemin mag best eens worden benadrukt dat ons parlementaire stelsel een belangrijke verworvenheid is, die het koesteren waard is.

Kennis van de werking van dat parlement, van de vraagstukken waarvoor politici werden gesteld en van de soms moeizame weg om tot oplossingen te komen, kan hopelijk bijdragen aan hernieuwde waardering daarvoor. Dat is weliswaar niet het primaire doel van geschiedschrijving – ook niet van de onze – maar mag daarvan best een afgeleide zijn.

Mevrouw Arib het is mij een grote eer u het eerste exemplaar van ‘Zeventig jaar zoeken naar het compromis. Parlementaire geschiedenis van Nederland 1946-2016’ te mogen aanbieden. Daartoe wil ik nu graag overgaan.

Bert van den Braak